

1. אגרת הפורים [רבי חנוך זונדל גרוסברג] / 46

שנה, וכמו שפרש"י שם שנתן להם ארכא ק"כ שנה שישובו בתשובה, וע"י תפלת מרדכי [שדרה ראש לצדיקים (כמבואר במדרש) ואנשי כנה- ג (ראה במגילה ט"ו א' אר"נ מלאכי זה מרדכי) כמו שפירש"י בחולין שם. (והכת- ס על מגילת אסתר שהעתיק בשמו שהיה ראש לסנהדרין, ותמה כי מעולם לא היה **מרדכי ראש לסנהדרין** כמבואר במגילה, הנה לא העתיק נכונה לשון רש"י)] שנקרא ע"ש הקטורת שמכפרת כך צדיקים מכפרין. והנה אמרו במדרש שקול מרדכי בדורו כמשה בדורו, דהדר קבלוהו בימי אחשורוש. וכמ"ש השל"ה והדת נתנה בשושן הבירה, וזה היה תשובת המשקל

2. אהל משה [רבי משה יוסף שיינערמאן] / 29

ההתעסקות בתורה דוחים עמלק, וכן מצינו כי בכל הדורות היתה המלחמה נגד עמלק ע"י חכמי התורה, ע"י יהושע שהוא היסוד של תושבע"פ, וע"י **מרדכי** שהיה **ראש הסנהדרין**, ולכן רק ע"י לימוד התורה בלי רפיון יכולין לעשות הכנה ליום הפורים, ובפרט בתורה שבע"פ, וכן מבואר בספרים, כי לכן כתיב "ליהודים היתה אורה" בלשון נקבה, לרמז על

3. אהל משה [רבי משה יוסף שיינערמאן] / 332

עמלק, וכן מצינו כי בכל הדורות היתה המלחמה נגד עמלק על ידי חכמי התורה, על ידי יהושע שהוא היסוד של תורה שבעל פה, ועל ידי **מרדכי** שהיה **ראש הסנהדרין**, ולכן רק על ידי לימוד התורה בלי רפיון יכולין לעשות הכנה ליום הפורים, ובפרט בלימוד תורה שבעל פה, וכן מבואר בספרים כי לכן כתיב, "ליהודים היתה אורה", בלשון נקבה,

4. אהל משה [רבי משה יוסף שיינערמאן] / 410

[ה] אסתר המלכה שהלכה במסירות נפש, כדכתיב "כל עבדי המלך ועם מדינות המלך ידעים... אשר לא יקרא אחת דתו להמית... ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום" (לעיל ד- יא), דהיינו שאסתר לא התחשבה במצב האישי שלה, וכל מגמתה היתה לעשות את אשר מוטל עליה עפ"י ציוויו והכרעתו של **ראש הסנהדרין מרדכי** הצדיק, זוהי מלכות! זהו שהעידה בה התורה "ותלבש אסתר מלכות"! 113 דוגמא למופת ב"מלכות" ראיתי מסופר על מרן הרב שך זצ"ל, שלעת זקנותו הרגיש מרן זצ"ל שכוחותיו הולכים ונחלשים, ושאל

5. אהל משה [רבי משה פארהאנד] / 217

וכן בכל שנה נפל הגורל שישראל הם עמו של הקב"ה, ולא יוכל עמלק להרע לו. ודו"ק. הנה המגילה נקראת מגילת אסתר ולא מגילת **מרדכי** שהיה **ראש לסנהדרין**, כידוע מחז"ל פתחי' זה מרדכי", ואפ"ל דהנה מרדכי צוה לאסתר

שתלך לפני המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה, ומרדכי עשה בוודאי מקודם כל מה שבכחו שהקיש על דלתות בית הספר ולכן הוא דנקרא נמי בן קיש,

6. אור גדליהו [רבי גדלי' שארר] / 744

שברפיון ידים מתורה בא עמלק, ע"י ההתעסקות בתורה דוחים עמלק, וכן מצינו כי בכל הדורות היתה המלחמה נגד עמלק ע"י חכמי התורה, ע"י יהושע שהוא היסוד של תושבע"פ, וע"י **מרדכי** שהי' **ראש הסנהדרין**, ולכן רק ע"י למוד התורה בל רפיון יכולין לעשות הכנה ליום הפורים, ובפרט בלמוד תושבע"פ, וכן מבואר בספרים כי לכן כתיב להודים היתה אורה בלשון נקיבה,

7. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4617

לאנשים ומקום לנשים, ומקום הנשים למעלה ממקום האנשים כדי שלא יסתכלו האנשים בנשים, עכ"ל הרמב"ם. וכן מצאתי בתוס' **הרא"ש**, **ובמרדכי** (**סנהדרין** כי.) שכתבו דהטעם לעשיית הגזוזטרא הוי כדי שלא יסתכלו בנשים, וז"ל המרדכי (שם): אשכחן פרק החליל (סוכה נ"א.) שהקיפוא לעזרת נשים גזוזטראות "כדי

8. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4619

(שרוחבו עשר אמות) כלבד, ולמה היו צריכים לבנות הגזוזטרא [באורך תק"מ אמות] ולעבור על איסור דהכל בכתב, ובשלמא לפירוש הרמב"ם (בסוכה), והתוס' **הרא"ש**, **והמרדכי** (**בסנהדרין**) שכתבו דכל עשיית הגזוזטרא הייתה כדי שלא יסתכלו בנשים, ניחא, שהרי לא יתכן להעמיד שומרים שלא יסתכלו, אלא רק מחיצה יכולה למנוע

9. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4623

תפוצות ישראל, והטעם כדי שלא יבואו לקלות ראש ע"י הסתכלות בנשים, וכמו שכתב הרמב"ם להדיא בפירוש המשניות שלו למסכת סוכה, ובתוס' **הרא"ש**, **ובמרדכי** **לסנהדרין**, עיי"ש. ומש"כ הרמב"ם במדות (פ"ב-מ"ה): כדי שלא יתערבו, הנה גם בלשון המשנה (שם) כתובלשון זה שלא יהיו "מעורבין, אבל אין

10. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4623

שלא יתערבו, הנה גם בלשון המשנה (שם) כתובלשון זה שלא יהיו "מעורבין, אבל אין בזה שום סתירה להרמב"ם בפירוש המשניות [בסוכה], והתוס' יו"ט (שם), ולתוס' **הרא"ש**, **והמרדכי** (**בסנהדרין**), שכתבו דהטעם הוא כדי שלא יסתכלו בנשים, וגם הרמב"ם אינו סותר עצמו בזה כלל, שהרי על כרחך אין כוונת המשנה על תערובת ממש, כי מעולם

11. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4624

הכונה רק לקלות ראש כמפורש להדיא בגמ' (סוכה נ"א), אם כן פשוט שאין להוציא מן הכלל הסתכלות, ושפיר פירשו הרמב"ם עצמו, והתוס' יו"ט (בסוכה), תוס' **הרא"ש**, **והמרדכי** (**בסנהדרין**), לשון מעורבין הנזכר במשנה על הסתכלות, ואין הרמב"ם סותר עצמו כלל. ודע דאף אם ירצה הרוצה להתעקש

12. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4625

והערוך, פשוט וברור דהגזוזטרא נעשתה באופן מושלם, ולא היו הנשים נראות לאנשים כל עיקר, וכן מפורש בפ' המשניות להרמב"ם בסוכה, ובתוס' **הרא"ש**, **ובמרדכי** (**סנהדרין** כ'). ובפסקי רבינו ישעיה מטדאני, דהגזוזטרא עשו כדי שלא יוכלו האנשים 9. כי עשר אמות הנוספות היה רוחב השער. להסתכל בנשים, ובודאי לשם כך היתה

13. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4626

ה' העמידו שוטרים הגונים לשמור על קדושת המקום וקדושת המעמד. גם פלא שלא הזכיר האגרות משה כלל דהתוס' **הרא"ש**, **והמרדכי** (**בסנהדרין** כ'). מפורש כתבו כמו הרמב"ם בפ' המשניות לסוכה, דמטרת. הגזוזטרא היתה כדי שלא יסתכלו בנשים, וכ"כ הר"י מטראני, אף שידעו היטב שבמשנה כתוב לשון "שלא

14. אור ישראל [עורך:רבי גדליה אוברלנדר] / 4629

השלחן שהתיר לומר ק"ש ותפילה בפני פרועות ראש הרגילות בכך, עיי"ש, ושוב נדפסו דבריו בשו"ת דברי יואל (או"ח סי' י'), אך לא הביא דברי תוס' **הרא"ש** **והמרדכי** (**בסנהדרין** כ'). שכתבו להדיא דהגזוזטרא עשו כדי שלא יסתכלו בנשים, וגם לא הביא המשנה (במדות פ"ב-מ"ה) שהיה בין החיל לגזוזטרא י"ב מעלות וכל מעלה

15. אות לישועה [רבי רפאל פנחס יאושע די שיגורה] / 272

במלטשים נאים ימשארים וזמ"ש מלך מרדכי על היאודים וטנתו להורות בהלכה דמ"ש הרמ"לגבי ת"ת דלא ילבש- בגדי מלכים היד בסתם ת"ת אבל בתית מועלג **וראש הסנהדרין במרדכי** שהיה **ראש לסנהדרין** טדו' מר' תויל הדו דועה למלך ממש ובשם שלגבי מלך כא הרבר מטאר דצרינשילכש בגדים נאים ומעוארים וכמיש הרמג'ם ז להמלך מתקן עצמו במלטשים נאים ומפוארים וט'

16. אין עוד מלבדו [רבי ישי שאול דביר] / 345

כדאי למלך להשמידם וגם כסף מובטח למלך המלך הסכים המן הפיל פור והתאריך שעלה בגורל בחודש אדר נקבע להשמדת עם ישראל **מרדכי** היהודי

ראש הסנהדרין שמע על הגזרה וביקש מאסתר המלכה בת אחותו שתלך למלך לבטל את הגזרה. אסתר ביקשה מדודה שהוא ועם ישראל יצומו עליה וגם היא ונערותיה יצומו שכן המלך לא הזמינה לבוא אליו ואם היא לא תמצא חן בעיניו הוא יכול לגזור להמיתה והיא לא תוכל לבצע את השליחות כראוי.

17. אמרי יהודה [רבי יהודה סגל ראזנער] / 200

ערום יערום ובתחבילות יעשה מלחמה להפיל את האדם ברשתו ולהרע לכל העולם בגוף ובנפש כן המן. והרפואה לזה היא מדת **מרדכי** שהיה **ראש לסנהדרין** ונקרא פתחי' שהיה פיתח בדברים ודורשן (שקלים יג במשנה). ע"כ קיבץ מרדכי את התינוקות

18. אמרי יציב [רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם] / 370

יש לומר שגם אסתר, במקום לקרותה בשם הקודש שלה "הדסה", היתה נקראת בשם לועזי ובשינוי, דהיינו במקום שהיו אומות העולם קורין אותה "אסתהר", או "אסתירא", נקרא שמה בישראל "אסתר". ברב **מרדכי** הצדיק **ראש הסנהדרין**, בקדושת דיבורו, היה קורא לה בשם הקודש "הדסה". רק אצל שאר אנשים היתה נקראת "אסתר". זה פירוש הכתוב שהתחלנו בו. "ויהי אומן את הדסה", דמשנכנסה אצלו בביתו היתה קריאתה ככתבה בשם הקודש: הדסה. "היא 'סתר בת דודו", כלומר בבית הוריה, אשר לא היו במדרגתו של מרדכי, שם היתה

19. אסיפת זקנים [רבי נתן צבי פעיס] / 65

רמאותי' [בית ו'] שהיתה מראה דם נדה לתכמים וראה והפלא כמה הפליגו הנ"ל בתהידות הצדקת הזאת כי הגם **שמרדכי** הצדיק **ראש לסנהדרין** להיות עניי מראות הדמים תלויים בשיקול הדעת היתה מהפלגת חהידותה שלא להראות אליו מאזר שהוא לעצוו דומה למאמרם כל הננעים אדם רואה מוץ מננעי עצמו וקרובו והיתה מראה דמי' לתכמים והוא דבר נפלא [מנות הלוי ד' פנ]

20. באר שרים [רבי ישראל פאהריללע] / 70

אמר שבעים משמע דיודעים במקצת שבעים סגי עכ"ל, ולי נראה עוד דהרמב"ם מדייק לי' מהא דאיתא בפ"ק דמגילה ולמה נקרא שמו מרדכי בלשון על שידע בשבעים לשון, **ומרדכי** הי' **הראש לסנהדרין** ואם נאמר דכולם ידעו שבעים לשון מאי רבותא דמרדכי אלא ודאי דהה ידעו רק הרוב של שבעים לשון והוה רבותא לגבי מרדכי. אד במ על זה תשה לי דהלא הגוורא מסיימת שלא

21. בטאון חב"ד [חבר מערכת-חב"ד] / 357

לבטל גזירות הן גשמיות והן רוחניות המשך כ"ק אדמו"ד שליט"א אפשר רק

ע"י שאוספים תנוקות ומלמדים אותם דינים י כיצד יתנהג היהודי. בכך עסק **מרדכי** שהי' **מראשי סנהדרין** שבדורו, ובכך צריכים לעסוק גם מנהיגי ישראל שהם בחינת ראשי סנהדראות בכל דוד ודור. יראת ה' היא י ראשית חכמה, ואם קיימת אותה "ראשית", באה אחרי' גם החכמה. גם לא

22. בטאון חב"ד [חבר מערכת-חב"ד] / 758

הקב"ה מכליה ר"ל. אותה תקופה היתה, בדרך הטבע, המאושרת ביותר לבני ישראל בכל שנות גלותם, היהודים תפסו מקום נכבד בשלטון המדינה. **מרדכי**, **ראש הסנהדרין**, היה בין שרי המלכות היושבים בשער המלך' ואסתר היתד אשת המלך, והרי "אשתו כגופו דמיא" (ברכות כ"ד, אי). בכל דברי ימי ישראל בזמן הגלות לא אירע מלבד מקרה זה שבת ישראל תהיה אשתו של מלך המושל על העולם בולו (מגילה י"א אי). נמצא

23. בשבילי השחיטה [רבי שמחה בונים ליברמן] / 363

את מרדכי היהודי, ואותו הפקיד לשר ממונה ומשגיח על הכשרות, וא"כ יש להפליא מה כול מצאו היהודים הכשרים שבאותו דור שפירשו מלאכול, ובמה חטאו היהודים שנהנו מסעידה זאת העומדת חמה השגחתו של **מרדכי ראש הסנהדרין**. אכל לדטח החסדו; הי' בשביל מיורכי לא נבחר מתוך המם למשנית הכשרות כ"א נתמנה מעמם המושל, ולכן כחכמים הרואים את הנולד ראו הצדיקים שכדור כי כשום אופן א"א לסמוך על משניח הממוני. חעעם

24. דברי שאול [תנינא] [רבי יוסף שאול נאטנזאהן] / 519

להתענג ישב בבית הלז ושם יריק כל ממונו בתאוות לבו וישאר להצדיק כל ממונו כמו כן היה הברכה לעשו שיהי' לו ממון הרבה וישב בבתי משתאות ויסנל הממון ליעקב ע"ש כי אינו לעני והנה כי כן נם כאן **מרדכי** היה **ראש סנהדרין** ולא. היה לו פנאי לתנל ממון שהיה צריך לשקוד על דלתי התורה ע"כ נתן בלב המן שישתדל הרבה ועסק בהבלי הזמן נם מצא אוצרות של פרעה כמ"ש במדרש ולבסוף נתן. בית המן למרדכי

25. דודאי ראובן [רבי ראובן כץ] / 134

אולם אחר כך הוברר להמן כי גם אם יעלה בידו לכפות את רצונו ודעתו על מרדכי, הרי בכך הוא עוד לא יגיע למטרתו הנכספת, כי אם ראש העדה, ויהיה הוא גדול כרבי עקיבא איגד, או כהגאון החסיד מוילנא בשעתו, או אפילו כדוגמה של **מרדכי**, **ראש הסנהדרין**, יאמר שמותר לאכול בשר ולשתות יין בשבוע שחל בו תשעה באב, שהוא איסור דרבנן, או אפילו מראש חודש אב, לא יקל הדין אצל עם ישראל. אלא יאמרו שהגאון חם וחלילה סרח, ולא שאפשר להכניס איזו תיקונים שהיא בעצם הדת. כי אצל עם ישראל אפילו איסורי דרבנן, וכל שכן דיני התורה, אין לבית דין אחר כל רשות לבטלם, כי הדין

26. דף על הדף [רבי אברהם נח קליין - רבי דוד אברהם מנדלבוים - רבי יהושע לפקוביץ] / 2920

וראיתי בתוס' ב"מ קי"ב א' (ד"ה חוזר) שבאמת כתבו כן: "דמסתמא מחלה, ואע"ג דלא עשתה שום קנין, דבקנין לאלתר נמי אבדה כתובתה", וא"כ מה הוצרכו רבותינו בעלי התוס' **והרא"ש והמרדכי בסנהדרין** להוכיח מחמתו דרב חייא? ושו"מ בס"ד שעמד בזה המהרש"א שם וכתב: "ויש לישב", והמהר"ם שיף הניח בצ"ע. (משמר הלוי שם) בגנו: דבהא אפילו רבה בר שילא טעי מעיקרא וכו'.

27. דרך חיים [רבי יעקב משה לעסין] / 252

לא לסותר יה' כאן להביא את סאסר הסבא אדסו"ר זצ"ל בסלובודקה: "על כל אחד לחשוב על חברו כאילו הוא גם סרדכי הצדיק ונמ הסן הרשע", כלומר עליו לשאוף לכבד את חברו כאילו הי' בטעלת **מרדכי** הצדיק **ראש הסנהדרין** ביטיו, אבל אט תבא טחשבה אל לבו שטרדכי הצדיק ודאי בורח מן הכבוד, וידמה אז בטחשבתו, כי הטן הרשע להיפך רודף הי' בל כך אחרי הכבוד, וכעם על מרדכי בשביל ש"מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה", עד שנקמתו היתה להשמיד להרוג

28. דרך חיים [רבי יעקב משה לעסין] / 373

של בין אדם לחברו לכבד את הבריות, ואין אחד חפ להחברו באופן הרנשת הכבוד. וידוע מאמר אדמו"ר הסבא מסלובודקא זצ"ל, כי האדם מחויב להתחשב עם חברו, כי ראוי הוא לכבוד ומצוה לכבדו כאילו היה ל **כמרדכי ראש הסנהדרין**, ואם יחשוב על חברו שהנהו בסוג מרדכי בתור איש השלם בתכלית, ואז איננו מרניש בבבד ואיננו רוצה בכבוד, לזה יחשבוהו לחמן שיש לו תיאבון לכבוד בזה עד שעל ידי חסרון לו בכבוד, כדאי לו להשמיד ולהחריב את כל היהודים משום שמרדכי לא יכרע

29. דרשות משמר הלוי [רבי משה מרדכי שולזינגר] / 252

חונכו ולא יודעים מה זה גדולי הדור אמרו, שכל הצרות שיש לנו זה ממרדכי. הרי כתוב "וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה" (אסתר ג' ב') "ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו" (שם ו') אמרו כולם, שכל הגזירות וכל הצרות הם בגלל **מרדכי ראש הסנהדרין** ראש הדור והוא לא כורע. צריך לוותר קצת טענו כולם. ומה אומרים חז"ל? "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע" (מגילה י"ב א') זה כל הלימוד של מגילת אסתר; שהאנשים

30. החוזרים בתשובה [רבי ישראל קלפהולץ] / 89

בשושן וצומו עלי שלושה ימים ושלושה לילות ואף אני ונערותי נעשה כן ואחר אבוא אל המלך וכאשר אבדתי אבדתי". שלח מרדכי לאסתר: "לא אוכל לגזור תענית על העם כבקשתך, כי אסרו עלינו החכמים להתענות בחודש ניסן". שלחה אסתר להגיד **למרדכי**: "אתה, **ראש הסנהדרין** וזקנם של ישראל, אומר כן? מה בצע לקדוש-ברוך-הוא במועדים ובמצוותיהם אם יאבדו ישראל מן העולם? ומה יעשה אלוקינו בתורתו, אם עמו ייכחד מעל פני האדמה? מוטב נעבור על אחת ממצוותיו כדי שנוכל לקיים את כל מצוות ה'". ויאמר מרדכי "נכונים דברי אסתר וצודקים מאוד".

31. היכל קארמרנא [רבי מתתיהו סאפרין] / 491

ארץ, כמו שנאמר אצל תפילין של ראש וראו כל עמי "הארץ" כהנ"ל. וזה שפיר "יקר", זה תפילין אצל "מרדכי". שמחה, יום טוב. היינו **מרדכי** היה **ראש הסנהדרין** שעל ידו נקבעו מועדים בבית דין שבירושלים, ועל ידו ידעו להביא העומר כדברי חכמינו ז"ל בש"ס (מנחות סה, א) שנקרא פתחיה, שהבין דברי החרש עיי"ש. וזה שפיר נקבעו פסח

32. היכל קארמרנא [רבי מתתיהו סאפרין] / 503

כמשה בדורו שנאמר והאיש משה (במדבר יב, ג), ואיש יהודי אצל מרדכי. כי מרדכי נכלל בו הד' דברים ר"ת אי"ש, אור"ה יק"ר שמח"ה ששון"ן. אורה, תורה. שהיה **מרדכי ראש הסנהדרין**, ובימי מרדכי דרשו חכמינו ז"ל (שבת פח, א) קבלו היהודים תורה שבע"פ במרדכי נכללו די

33. היכל קארמרנא [רבי מתתיהו סאפרין] / 504

ארץ, כמו שנאמר אצל תפילין של ראש וראו כל עמי "הארץ" כהנ"ל. וזה שפיר "יקר", זה תפילין אצל "מרדכי". שמחה, יום טוב. היינו **מרדכי** היה **ראש הסנהדרין** שעל ידו נקבעו מועדים בבית דין שבירושלים, ועל ידו ידעו להביא העומר כדברי חכמינו ז"ל בש"ס (מנחות סה, א) שנקרא פתחיה, שפותח דברים ודורשן,

34. היכל קארמרנא [רבי מתתיהו סאפרין] / 514

כי משה למדם תורה בניו של אהרן נקראים גם כן בניו של משה, כי המלמד את בן חבירו תורה כאלו הולידו. וזה **מרדכי ראש הסנהדרין** היה ושקול כמו משה, וזה שדרשו חכמינו ז"ל (שבת פח, א) קיימו וקבלו היהודים, שקבלו בימי מרדכי ברצון תורה שבעל פה, שקבלו בהר סיני באונס תורה שבעל פה כדרשת המדרש

35. היכל קארמרנא [רבי מתתיהו סאפרין] / 539

"מרי דכיא". לכן מרדכי הר המורי"ה, שהיה יושב בלשכת הגזית בסנהדרין,

ואצל מורי"ה שמשם יוצאת הוראה לכל העולם שהיה **מרדכי ראש הסנהדרין**.
ומרדכי- היה יושב בשער המלך, מהו דוקא שע"ר, מרומז על גימ"ל בתי
מקדשים שנתבאר אצלינו (פרי חיים) בס"ד על דברי הרמב"ן זי"ע (בראשית כו,
כ) בגימ"ל

36. היכל קארמרנא [רבי מתתיהו סאפרין] / 539

שנאמר ואתה קח לך, כי את"ה תורה שבכתב מן "א" עד ת', ו"ה" אתוון
מנצפ"ך. בשמים ראש, כי מה מור ראש כל הבשמים, כמו כן היה **מרדכי ראש**
הסנהדרין: K O י C O 7 כתב בדבש לפי (מערכת א') בשם הרח"ו אסתר
היתה גלגול חוה. לדעתי כי חוה אכלה מעץ הדעת ואסתר תקנה, וזה

37. הנאום והדרוש [רבי אברהם אורנשטיין] / 226

ג. תקופתם של מרדכי ואסתר היתה בדרך הטבע התקופה המאושרת ביותר
לבני ישראל בכל שנות גלותם. היהודים תפסו מקום נכבד בשלטון המדינה:
מרדכי, **ראש הסנהדרין**, היה בין שרי המלכות היושבים בשער המלך; אסתר
היתה המלכה. בכל דברי ימי ישראל בזמן הגלות לא אירע עוד מקרה כזה שבת
ישראל תהיה אשתו של מלך המושל על העולם כולו. נמצא שבדרך הטבע
היתה התקופה הזו הבטוחה ביותר לקיומו של עם ישראל. אך למעשה אירע
ההיפך, דוקא בתקופה זו באה הגזירה "להשמיד

38. הנאום והדרוש [רבי אברהם אורנשטיין] / 227

פסיקת הלכה למעשה לא היה בו צורך אז, שכן בית המקדש לא היה אז בבנינו,
והלימוד בהלכות אלה היה רק תורה לשמה. ותורד. זו היא אשר ביטלה גזירת
המן, כמסופר בגמרא (מגילה ט"ז, א שהמן עבר וראה את **מרדכי ראש**
הסנהדרין יושב ולומד עם תינוקות תורה לשמה, אין הוא מתרשם מן הגזירה
להשמיד להרוג ולאבד וללבו נוגעים רק גורלם ועתידם

39. הסבא מסלבודקא [רבי דוד נתנאל וויינבערגער] / 99

לא למותר יהי' כאן להביא את מאמר הסבא אדמו"ר זצ"ל מסלובודקה: "על כל
אחד לחשוב על חברו כאילו הי' במעלת מרדכי הצדיק וגם המן הרשע", כלומר
עליו לשאוף לכבד את חברו כאילו הי' במעלת **מרדכי** הצדיק **ראש הסנהדרין**
בימיו, אבל אם תבא מחשבה אל לבו שמרדכי הצדיק ודאי בורח מן הכבוד,
וידמה אז במחשבתו, כי המן הרשע להיפך רודף הי' כל כך אחרי הכבוד, וכעס
על מרדכי בשביל ש"מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה לו" עד שנקמתו היתה
להשמיד ולהרגו ולאבד את כל היהודים,

40. ויאמר עמוס [רבי עמוס כהן] / 56

כבודם הגדול טעו ח"ו, וכל שכן לעבור על איסורי התורה וכו' כי בני ישראל לא

ישמעו אפילו לגדול שבגדולים לבטל איזה דין או מנהג ישראל, וכל שכן אביזרא דעבודה זרה, כמבואר בתורה בפירוש בפרשת ראה כי יקום בקרבך וגו' לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו' והמן התחיל עם **מרדכי** שהיה **ראש הסנהדרין** לכפותו שהוא יכרע לפניו אבל גילו להמן את טעותו כי בני ישראל אינם כשאר אומות העולם כי אף אם יפעול חס ושלום אצל מרדכי לא יועיל אצל המון בני ישראל, כי אינם נמשכים גם אחרי הגדולים שבהם לבטל דין אחד מתורתם, לכן יבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו להכריחו לכרוע לפניו כמו

41. וישב יוסף - ויען יוסף [רבי יוסף כהן] / 217

ם הלבה א, בהערה a שכתב וזה לשונו: ועיין בשו"ת שער שמעון אחד ח"ה חיו"ד (סימן ח) שהקשה מהגמרא (מגילה טז.) שמרדכי הסתפר מהמן, ועיין שם מה שיישב. עכ"ל. ואין ספר שער שמעון אחד תחת ידי לראות מה תרץ בזה. ונראה לי לתרץ א. מכיון שהיה **מרדכי ראש הסנהדרין**, ונחשב אדם חשוב, ב. יש לומר כיון שהיה המן עבדו של מרדכי כדאיתא בגמרא (מגילה טו. טו 0 אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בשעה

42. זהב משכיות כסף [עורך: רבי אליסף גרמן] / 110

ע"פ המדרש (אסתר רבה ח, 0 אמר לה מרדכי, ש"שלשת ימים" (של צום) כוללים את ט"ו ניסן שבו יש את כל מצוות הסדר, וכיצד נצום ביום זה? עונה לו אסתר: גדול שביהודים! אם אין יהודים מי שומר על פסח? שוב אנו רואים ראייה של הוראת השעה, **ומרדכי**, **ראש הסנהדרין**, נשמע לדברי המלכה, ולכן ויעבור מרדכי את דברי אסתר". אסתר קרקע עולם שאלה שניה ששאלנו בפתיחה לדברינו היא האם לאסתר היה מותר ללכת אל המלך שהרי מדובר בגוי.

43. זכרון צבי מאיר [רבי משה שמעון חיים זילברברג] / 1671

דכיון דהגמ' מבעיא לי' רק לענין כפל ולא לענין הקרן מוכח דלא כחידושו של התוס', ומוכח דהודאת בעל דין חייב אפילו שלא בפני בעל דין שכנגדו]. והקצו ת כתב שזה באמת שיטת **הרא"ש והמרדכי** (**סנהדרין** פרק זה בורר) והמעין בדברי **הרא"ש והמרדכי** (**סנהדרין**) יראה שמפורש שהדגישו הנקודה שלא להשביע את עצמו, כהבנת כל הפוסקים, ורק תוס' ב"ק הגהות אשר"י הגהות המרדכי, רק הם הדגישו נקודה זו שחסר בעצם ההודאה.

44. זכרון צבי מאיר [רבי משה שמעון חיים זילברברג] / 1671

כחידושו של התוס', ומוכח דהודאת בעל דין חייב אפילו שלא בפני בעל דין שכנגדו]. והקצו ת כתב שזה באמת שיטת **הרא"ש והמרדכי** (**סנהדרין** פרק זה בורר) והמעין בדברי **הרא"ש והמרדכי** (**סנהדרין**) יראה שמפורש שהדגישו הנקודה שלא להשביע את עצמו, כהבנת כל הפוסקים, ורק תוס' ב"ק הגהות

אשר"י הגהות המרדכי, רק הם הדגישו נקודה זו שחסר בעצם ההודאה.
והקצות מסיק דכל שאר ראשונים [דס"ל דמודה בממון הוי

45. חותם המלך [רבי דוב פינק] / 52

שנתיאשו מן המצוות. אם תאמר יש בהם חכמים עם אחד הם, הכל לכוונה הנ"ל. והנה הא דאמר "עם אחד הם" אולי כוונתו על שראה **מרדכי ראש הסנהדרין** אוכל מסעודתו של אותו רשע. אמנם לפי הנ"ל שפיר אכל, מדכתיב "מר דרור" ומתרגמין מרי דכיא כנ"ל, אכ אינם רשעים ועדיין הם עבדים של הקב"ה, ואינו יכול ליקח שלו בשלו.

46. חותם המלך [רבי דוב פינק] / 135

"ישנו" שנתיאשו מן המצוות, ואם תאמר יש בהם חכמים עם אחד הם, הכל לכוונה הנ"ל. והנה דאמר עם אחד הם, אולי כוונתו על שראה **מרדכי ראש הסנהדרין** אוכל מסעודתו

47. חידושי המלבי"ם על הש"ס [רבי לייבוש ב"ר יחיאל מיכל מלבי"ם] / 404

מרמז האי קרקע עולם, שהיא לא תיתה דק לקרקע עולם עבור ישראל ולא עשחה מעשה ברצונה רק היא תלקה נגד רצונה, ורבא בא לסייעו דהנאח עצמן שאני ולפיכך לא הניא **מרדכי** שהיה **ראש הסנהדרין** בדבר. דף ע"ט ע"ב: ד ת נ א דבי חזקיה מכה ארם ומכה בהמה, מה מכה לא חלקת בה בין שוגג למזיד בין מחכון לשאינו מהכוון וכו' (דהרי הקיש אותם בין בהרגם בין

48. חיי חנוך [רבי חנוך זונדל גרוסברג] / 146

לצדיקים (כמבואר במדרש) ואנשי כגה"ג (ראה במגילה ט"ו א' אר"ג מלאכי זה מרדכי) כמו שפירש"י בחולין שם (והכת"ס על מגילת אסתר שהעתיק בשמו שהיה ראש לסנהדרין, ותמה כי מעולם לא היה **מרדכי ראש לסנהדרין** כמבואר במגילה, הנה לא העתיק נכונה לשון רש"י) שנקרא ע"ש הקטורת שמכפרת כך צדיקים מכפרין.

49. יוסף דעת (קובץ חוברות) [רבי יוסף בן ארזה] / 114

מסתבר להוציא קרא ממשמעו. ומחלוקתם בדרש הכתוב. וע' ברש"י בגיטין מה סע"ב שהביא קרא ד'מי בעל דברים' על המוציא מחברו עליו הראיה. ואין מן התימא שנקט דרשת ר"ש בר נחמני). 'שאין נזקקין אלא לתובע תחילה' נאמרו על זה כמה פירושים, וכולם אמת לדינא' (ערוך השלחן חו"מ כד, א) ע' תוס' כאן **ובסנהדרין** לה; **רא"ש**; **מרדכי**; שו"ת מהר"ם מרוטנבורג ח"ג תשמו; פוסקים חו"מ כד, א; שבות יעקב קמד; אגרות משה חו"מ ח"א ז. 'אמר אביי: 'חצי נזק' אחד מארבעה בנזק, ורביע נזק' אחד משמנה בנזק... אמר רבא: אטו אחד מארבעה בנזק ואחד משמונה בנזק קתני, חצי נזק ורביע נזק קתני...' אף מכאן

סייעתא למה שנתבאר במקום אחר (סוטה דף ח חוברת ג. וע"ע בקדושין כד חוברת י) שאביי

50. יקרא דאורייתא [רבי יחיאל ציק] / 981

דברי חז"ל נשיא אלא ראש ישיבה הסמוך בארץ ישראל, שהוא ראש לסנהדרין, או מלך ולפי שראשי גלויח שבבל במקום מלכים הם עומדים וכו' על כן קרא ראש הגולה נשיא וכו' לא ראינו בדברי חכמים קרוי נשיא אלא ראש הישיבה הסמוך וראשי הגולה שהוא במקום מלך בלבד וא"כ י"ל דכיון שמרדכי היה ראש הגולה והסנהדרין, הרי שוב הוי במקום מלך וזה שפיר מספיק להאי דינא דמלחמח עמלק. ואף דבמלחמח עמלק כחייב והיה בהניח ה' אלוקיך לך וגו' בארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה לרשחה חמחה וגו' ומכאן דדין זה של מחיה עמלק נאמר בארץ ישראל דוקא, וכן משמע מהא דאיחא בסנהדרין כ': שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ

51. יקרא דאורייתא [רבי יחיאל ציק] / 3771

3771 בחו"ל וא"כ י"ל, דגם **מרדכי** שהיה ראש הסנהדרין, נהג כן והיה מקדש חדשים בחו"ל והיו יודעים במקומו בקביעותא דירחא ולא היה שם ספיקא דיומא כלל וא"כ שפיר לא נהג במקומו שני ימים טובים, של גלויות ומשום הכי הניח מרדכי להמן לגלחו בט"ז בניסן וכעין ראייה, ממה דאיתא במגילה י"ב: ויאמר המלך לחכמים, מאן חכמים, רבנן, יודעי העתים, שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים. ועוד י"ל, דמשום כבוד מלכות הותר למרדכי להסתפר ע"י המן, כי אם לא היה מרדכי מתגלח, היה בזה בזיון למלך, שלובש בגדי מלכות ורוכב על הסוס שרכב

52. יקרא דאורייתא [רבי יחיאל ציק] / 3823

ובשאר דברי חז"ל נשיא אלא ראש ישיבה הסמוך בארץ ישראל, שהוא ראש לסנהדרין, או מלך ולפי שראשי גלויות שבבל במקום מלכים הם עומדים וכו' על כן קרא ראש הגולה נשיא וכו' לא ראינו בדברי חכמים קרוי נשיא אלא ראש הישיבה הסמוך וראשי הגולה שהוא במקום מלך בלבד וא"כ י"ל, דכיון שמרדכי היה ראש הגולה והסנהדרין, הרי שוב הוי במקום מלך וזה שפיר מספיק להאי דינא דמלחמת עמלק. ואף דבמלחמת עמלק כתיב והיה בהניח ה' אלוקיך לך וגו' בארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה וגו' ומכאן דדין זה של מחית עמלק נאמר בארץ ישראל דוקא, וכן משמע מהא דאיתא בסנהדרין כ': שלוש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן

53. ישורון [עורך: רבי שלמה גאטסמאן] / 1244

איכפת המן להרוג כל העם, וקשה למה, אם משום מרדכי, מה נ"מ מאיזה עם הוא. הדבר יובן ככה, המן רצה להעביר כלל ישראל מדתם ר"ל שישתחוו לצלם,

ובאומות העולם הדרך שאם ראש דתם מתיר דבר שמעולם היה להם אסור, העם מקבלים בלי פקפוק ונעשה מותר, וכן חשב המן שאם **מרדכי ראש הסנהדרין** ישתחוה לצלם, גם כלל ישראל ישתחוו לו, ולא ידע שאצל עם ישראל אינו כן, דאצלינו אם ר' יצחק אלחנן או אפילו הגאון מווילנא או אפילו הרמב"ם ירצו להתיר דבר קטן כגון לאכול בשר מר"ח אב עד שבוע שחל בו ת"ב שזה אינו אפילו מדינא דגמרא, לא יתקבל ההיתר כלל אלא יאמרו על המתיר שהוא נעשה

54. ישראל סבא [חסידי צאנז] / 1868

וע"כ אמה"כ על מרדכי הגדול ליהודים ור' צוי לרוב אחיו ואחז"ל לרוב אחיו ולא לכל אחיו שפירשו הימנו סנהדרין וכו' ותמוה ד הרי **מרדכי** הי' **ראש הסנהדרין** והציל את כלל ישראל ממות לחיים, אך מזה נראה ש סנהדרין סבו כאסתר וכנ"ל שכיון שהבטיחנו השי"ת כי בכל העמים אעשה כלה ואותך לא אעשה כלה וא"כ אין אנו צריכין אלא להתפלל

55. ישראל סבא [חסידי צאנז] / 2221

אלקינו קויגו לו ויושיענו. והנה התבוננתי למה נקראת מגילת נס פורים על שמה של אסתר ולא על שמו של **מרדכי** שהי' **ראש הסנהדרין** ואף הוא הי' ב אותו הנס' וכן במ"ש חז"ל מגילה ט"ז ורצוי לרוב אחיו ולא כל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין וטעמא בעי למה פירשו ממנו, ונראה כי אסתר הי' בטחונה ואמונתה בה'

56. ישראל סבא [חסידי צאנז] / 2597

שהיו יכולים לשאול מה ראה מרדכי דאי- קני בהמן ואם הי' כורע לפניו לא הגיעו לכלל הצרה מ"מ לא כן עשו בני" ואלא באו בטרונא כלפי **מרדכי ראש הסנהדרין** ואד רבה כשכנס את כל היהודים וצוה להם לצום ולהתפלל אל השי"ת יש להגיד שב חם שלא שינו ממאמרו וגדלה קידוש השם שהיתה אז בשעת הגזירה יותר ממה שהי'

57. כוכבי אור [רבי יחיאל מאיר וינגורט] / 10

האופן השלישי בפרקי דרבי אליעזר פרק נ' איתא, 'איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני/ בן יאיר שהיה מאיר פנים בהלכה. הרי דמרדכי הצדיק היה מורה הוראה והלכה ומאיר פנים לישראל בהלכה, וכדאיתא במכילתין י"ג ב' מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה, ובפרדר"א שם איתא **דמרדכי** היה **ראש לסנהדרין**, ובמדרש

58. כורתי בריתי עלי זבח [רבי מרדכי אורי אנגלמן] / 227

קדושת השם לכבשן האש, נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים". נמצא שאם היו

ישראל מאמינים בחכמי תורה שבעל פה שבאותו דור, הלא הם חנניה מישאל ועזריה שדרשו קל וחומר שהוא אחד מי"ג מדות שהתורה שבעל פה נדרשת בהן, היו ג"כ מוסרים נפשם שלא להשתחוות לעבודה זרה. וכן מה שנהנו מסעודתו של אחשורוש מבואר במדרש, **שמרדכי מראשי הסנהדרין** ביקש מהם שלא ללכת לסעודה אלא שלא שמעו בקולו. יבאר הש"יכות כץ מה שנהנו מסעודתו של אחשורוש לכץ מה שלא קבלו עליהם את התורה שבע"פ מאהבה והנה הטעם שלא שמעו בקול מרדכי משום שאז עדיין לא קבלו עליהם תורה שבעל פה

59. כנסת ישראל [תלמידי סלובודקה דארה"ב וקנדה] / 86

"על כל אחד לחשוב על חברו כאילו ה' במעלת מרדכי הצדיק וגם המן הרשע", כלומר עליו לשאוף לכבד את חברו כאילו ה' במעלת **מרדכי** הצדיק **ראש הסנהדרין** בימיו, אבל אם תבא מחשבה אל לבו שמרדכי הצדיק ודאי בורח מן הכבוד, וידמה אז במחשבתו, כי המן הרשע להיפך רודף ה' כל כך אחרי הכבוד, וכעם על מרדכי בשביל ש"מרדכי

60. כרם הצבי [רבי צבי הירש פארבער] / 704

מקדם פני הרעה והורג את אגג (וראיתי להרחיד"א שכתב "אתה והם ואהרן [בפסוק ט"ז] ס"ת המן, כי אף שחלילה לדמות את קרח שהיה זרע קודש ואדם חשוב להמן הרשע זרע עמלק ימ"ש, בכ"ז גרם קרח בחטאו שיש איזה ניצוץ ודמיון רחוק ביניהם בדבר אחד, זה נחלק עם מרע"ה רבן של ישראל, וזה נחלק עם **מרדכי** הצדיק **ראש לסנהדרין** ורבן של ישראל, וכמו שמרע"ה קבל תורה כן מרדכי, וכמ"ש חז"ל ע"פ קימו וקבלו כי הדר קבלוה ברצון בימי אחשורוש, קרח זכה לשמואל ע"י שנתקדש ש"ש ע"י בליעתו, והמן זכה ג"כ שבני בניו למדו תורה בבני ברק ע"י שנתקדש ש"ש בתלייתו, המן נדון בעליה כי נתלה למעלה, יען גרם שיתעלה מרדכי וגם העלה אותו על

61. ליקוטי תשובות והנהגות [פורים] [רבי משה שטרנבוך] / 439

"זקן אהרן" יו"ד סימן ל"ב שנשאל כעין זה מידידי הגר"ץ פרבר זצ"ל מלונדון ומביא סמך שאין לקבל השגחתם מימי מרדכי ואסתר שאחשורוש תיקן סעודה כרצון איש ואיש ודרשו חז"ל מרדכי והמן הרי שסידרו סעודה למהדרין מן המהדרין בהשגחה שאין דוגמתו עד שהיה כרצון **מרדכי** **ראש הסנהדרין** ומ"מ הכשרים לא רצו ליהנות מהסעודה, וכן מה חטאו היהודים שנהנו שנגזר עליהם כלייה רק מפרש שאחשורוש הוא שהעמיד מרדכי למשגיח וחששו שמחר יעמיד אחר ולכן מיאנו ליהנות מהסעודה. ובאופן אחר נראה לבאר ענין העונש דנהנו מסעודתו של אותו רשע דהרי היה הסעודה בתכלית הכשרות דעשה המלך כדבר איש ואיש, ונראה דהיהודים באו למשתה להחניף

62. לקח טוב - פסיקתא זוטרתא {זכרון אהרן} [רבי טוביהו ב"ר אליעזר] / 900

כהן כיע"ש, ולזה בא שייך אמירת וזדים ביד עוסקי תורתך סמוך לאמירת שים שלום מכוון אל האמור. וכזאת יאמר בעל הניסים דפורים נמי, דהיה **מרדכי ראש הסנהדרין** ושוב משנה למלך אחשורוש לשבר מתלעות עול להקים דגל התורה, והעיד עליו הכתוב ודובר שלום לכל זרעו, לכן בא האמירת על הניסים דפורים ג"כ סמוך לאמירת שים שלום בעבור זאת במקומו השייך לו

63. מנות הלוי [רבי שלמה אלקבץ] / 176

לא הים טעמרו וכל פקודיים דאתחייבאן בהון נשיא דבי יברא ל סוס כנורא על פוס מרדכי היכמא דהוס נטלת כד הרס מתרבית עמיה וראה והפלא כמה העלינו רז"ל בחסידות הצדקס הזאת באומרם שהיסה מלאה 07 כדה לסנמיס כי הגס **שמרדכי** הצדיק **ראש לסנהדרין** להיות ענייני מראות הדמים תלויים בשיקול הלעת היסה מהסלנת חסידותה שלא להראותו אלץ מאסר שהוא לעצמו לומה למאמרם כל הנגעים אדם רואה סוץ מנגעי עצמו ונגעי קרוביו והיתה מראה דמיה לחכמים. והיא דבר כפלא בימי התם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בנתן ותרש שני סריס-

64. משנת חנוך [רבי חנוך זונדל גרוסברג] / 158

במגילה ט"ו א' אר"נ מלאכי זה מרדכי) כמו שפירש"י בחולין שם. (והכת"ם על מגילת אסתר שהעתיק בשמו שהיה ראש לסנהדרין, ותמה כי מעולם לא היה **מרדכי ראש לסנהדרין** כמבואר במגילה, הנה לא העתיק נכונה לשון רש"י) שנקרא ע"ש הקטורת שמכפרת כך צדיקים מכפרין. והנה אמרו במדרש שקול מרדכי בדורו

65. משפטי הלוי [קונטרס שמש צדקה] [רבי הלל יצחק הלוי רבי שמשון מודפודגו] / 606

והיינו שאמנם שם זהו מקרה מיוחד שלמען הצלת כלל ישראל או רבים מישראל, מותר למסור עצמו למיתה וק"ל לספק סכנת מיתה. עוד יש להביא ראייה מאסתר המלכה שסיכנה עצמה להיכנס למלך ע"פ בקשת **מרדכי ראש הסנהדרין**. ואע"פ שהיה ידוע שכל מי שנכנס אל המלך ללא הזמנה, אחת דתו להמית, לבד מאשר יושיט לו המלך את השרביט. וא"כ מוכח שמרדכי פסק כי עליה להכנס לסכנה כדי להציל כלל ישראל. כח. לבזות עצמו כדי להציל חבירו מחלוקת הר"ש קלוגר והאחרונים

66. נחלת יהודה [רבי יהודה אידל אידלסון] / 241

יושב בשער המלך זו סימן טהרה, ולבסוף נתגלה הסימן טומאה שמסר את טבעתו להמן להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים

ביום אחד העם הנאור הזה שחכמי ישראל, היינו **הסנהדרין** ו**ראש הסנהדרין** **מרדכי** היו מן החכמים ויודעי העתים שלו, מתגלה פתאום בטומאתו לעקור אומה שלמה אין זו אלא מדת השפן שמתחיל בסימן טהרה וגומר בסימן טומאה טמא הוא הארנבת, זו יון שכבשה את כל העולם ע"י מלכה אלכסגדר מוקדון, גם

67. על גדות ים התלמוד [רבי צבי קפלן] / 121

שהוא מצוה וחובה תמיד, בכל זמן ובכל מקום, על כל מי שהדבר בידו ותלוי בו, ולא דוקא לגבי רודף ממש, אלא לגבי כל המתעתד להביא לידי כך שחברו יהרג והדבר סביר שיעשה כן, ואין אפשרות להציל את הנרדף אלא בנפשו של רודף (עי' ברכות נח א; סב ב; ב"ק קיז א-ב, רי"ף, **מרדכי** ו**רא"ש** שם; **סנהדרין** מט א; ע"ב א עד א, ו**רא"ש** שם; ספרי דברים רצב-רצג, סוף פ' כי תצא; רמב"ם, הל' גנבה, פרק ט, הלכה ז ואילך; הל' חובל ומזיק, פרק ח, הלכה י ואילך ומל"מ שם; הל' רוצח ושמירת נפש, פרק א, הלכה ו ואילך; טוש"ע חו"מ, סי' שפח, סעיף י ואילך; סי' תכה, סעיף א. ועי' להלן במאמר "בדין רודף"). ואין בענין זה הבחנה בין יחיד לבין רבים, וכך הוא

68. עם התורה [רבי בנימין זאב הענדלעס] / 110

אין דער גדויסער עת-צדה, ווען דורך דעם דאמאלסדיגען רשע המן צוזאמען מיטן טיפש אחשורוש, האט זיך באוויזען די מורא'דיגע גזירה, "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד". און ווען אין אנבליק פון גזר-דין האט **מרדכי**, דער **ראש הסנהדרין** וגדול ליהודים, געזוכט דורך אסתרין מבטל צו מאכען די גזירת כל"י אויף אידען, האט אסתר געשטעלט דעם באדינג פון: "לך כנוס את כל היהודים". גיי זאמעל איין אלע אידען, זאלען זיי פאסטען אלע צוזאמען אץ תשובה טאן פאר מיין שליחות. אנדערש האט זי ניט געזעען קיין מעגלעכקייט אונטעדצונעמען וועלכע-עס-איז שריט פאר אפשדייען די ביטערע גזירה. ס'איז געווען א תנאי קודם למעשה. זי,

69. ערבי נחל [מהדו"ח] [רבי דוד שלמה אייבשיץ] / 316

ישראל הוא גדול במעלה מאד אין כמוהו מעלה, והנה המתגאה כהמן הרשע תמיד יבקש לדבר בגדול שבישראל ולהלחם בו, וכן בחר המן להלחם **במרדכי** להיותו **ראש הסנהדרין** נעיין מנחות סה. וע"ש במהרש"א ומי כמוהו עוד בכלל ישראל, ואמנם אח"כ שמע כי עם היותו חשוב כ"כ מ"מ יש עוד דבר חשוב ממנו דהיינו כלל ישראל, א"כ שוב אין כבודו להלחם במרדכי אלא עם כלל

70. ערבי נחל [מהדו"ח] [רבי דוד שלמה אייבשיץ] / 1460

חייב משום דכתיב "כל שאור" תיבת כל מרבה אפילו משהו. וחד אמר "כל שאור" לרבות עירובו אבל משהו לא ג' סח. **מרדכי** **ראש הסנהדרין** א' שו' סו.

אין "תמימות" אלא א"כ סופר בלילה ב קכג עב: ברייתא דאפיית שתי הלחם
דוחה השבת א תה עח: שחטה (לתודה) עד שלא קרמו פני הלחם בתנור לא
קדש הלחם א תו

71. ערבי נחל [מהדו"ח] [רבי דוד שלמה אייבשיץ] / 1575

דאיכא ריתחא היה להם להצדיקים להרבות במצות כדי ל על הדור ולא לעשות
טצדקי למיפטר נפשייהו ממצות ג קט, רט פה. **מרדכי** היה **ראש הסנהדרין** א
שו (עירובין יט) רשעים אפילו בפתחו של גיהנם אין חוזרין בתשובה. כי הרשע
מחזיק את עצמו לצדיק, ואפילו כשמביאין אותו לגיהנם חושב שהוא להעלות
הרשעים מגיהנם כדרך הצדיקים ב תל (נמצא בספרי בעל

72. ערבי נחל [רבי דוד שלמה אייבשיץ] / 154

תפלת ציבור אינה נמאסת וכלל ישראל הוא נמל במעלה מאד אין כמוהו מעלה
והנה המתגאה כהמן הרשע תמיד יבקש לדבר בגדול שבישראל ולהלחם בו וכן
בחר המן להלחם **במרדכי** להיותו **ראש הסנהדרין** ומי כמוהו עוד ככלל ישראל
ואמנם אח"כ שמע כי עם היותו חשוב כ"כ מ"מ יש עוד דבר חשוב ממנו דהיינו
כלל ישראל א"כ שוב אין כבודו להלחם במרדכי אלא עם כלל ישראל וזהו ויבז
בעיניו כו' כי הגידו

73. פינת יקרת [תלמידי וחסידים סאטמאר] / 625

שינצל מאיסור דאורייתא. ג) ועוד קשה מ"ש דשמא יודע ע"י העדים, שהיה
אפשר להמציא אדם נאמן מבני ישראל שלא יגיד למלך שהיא יהודית, וגם
שמרדכי היה **ראש הסנהדרין** בודאי היה יודע מבני ישראל הנאמנים שלא יגידו
זאת למלך. בואר הענין על מה שכתב בזוהר (ח"ג דף רע"ו) דאסתר לא
נכשלה אף פעם באותו רשע, אלא

74. פני אפרים [רבי אפרים סוקולובר] / 295

אבל כנראה? אם הגזירה כבר נגזרה, והחרב מונחת על הצואר? מספיקה
הוראה ממי שלא יהי' אפילו אם ההוראה היא כ"כ חמורה כמו "לצום ג' ימים
לילה ויום". הלא גם אז בטח היו זקנים ותשושים, ואולי אם היו באים לשאול
שאלת חכם **למרדכי ולראשי הסנהדרין**, איך עליהם להתנהג בתענית זו?
שאסתר הכריזה יכול להיות שהיו מתירין להם. אבל ברור שאף אחד לא חשב
ע"ז לערער או לפקפק חלילה על עצם התענית שהוכרז ע"י אסתר. ומה עשינו
אנחנו לא שמעתי שמי שהוא יבוא לשאול למי שהוא, היתר

75. פרקי מחשבה [תורת האבות] [רבי עזריאל טאובר] / 121

ובאמתחתי סיפורים אין סוף איך שמנהג רע זה הרס בתים כשרים עד היסוד.
נראה שמצב נשות ישראל בדורנו דומה למצבה של אסתר המלכה בארמונו של

אחשורוש לא ניתן במילים לתאר את הקושי ואת ההפרש בין אסתר הצדקת שהיתה בעלת רוח הקודש, אשת גדול הדור **מרדכי** היהודי **מראשי הסנהדרין**, לבין אחשורוש המלך האכזר והרשע שהיה דומה לנבוכדנצאר ברשעותו ואכזריותו. בעל תאוה מאין כמוהו ובעל גאווה מאין כמוהו. על אותה צדקת נגזר מן השמים לחיות יום ביום במשך שנים רבות, עם אדם משוקץ ומתועב זה, אין מילים בעולם שיכולים להסביר את הקושי ואת ההסתר

76. קובץ בית אהרן וישראל [מכון בית אהרן וישראל-קארלין סטאלין] / 21001

המובאת מהפסוק החמישי (ט' כ"ד), שכן על הראשונים אפשר לומר דזהו שם כינוי בלבד כנהוג אצל מלכי אומות העולם שכשעולים לגדולה משנים את שמם או מוסיפים לשמם את שם אחד המלכים הקודמים הנערצים על ידם, אולם בפסוק החמישי (ט' כ"ד) שהוא המשך להא דכתיבא התם לעיל מיניה (שם כ') "ויכתוב מרדכי את הדברים האלה" וגו' חזין לכאורה דאין זה שם של כינוי, דהרי אף **מרדכי** היהודי **ראש הסנהדרין** קורא אותו בשם זה, ולכן קושיא או ראיה מהתם עדיפא טפי מבשאר מקומות, ודו"ק. 38 וממילא לא יכול להיות שהיה גם אביו של המן, משום שמרחק השנים בין אגג להמן היה למעלה מחמש מאות שנה, דהרי מלכות שאול היתה קודם מלכות דוד, ודוד המלך חי שבעים שנה, ושלמה בנו בנה את בית המקדש הראשון שעמד על מכונו ארבע מאות ועשר שנים, וגלות בבל החלה אחר חורבנו, ונס פורים היה

77. קובץ זכור לאברהם ח"ב [עורך: אביגדור ברגר] / 51

יכולה להכחיד את כל נשמות עם ישראל הקשורים בנפשם של שלשת הרועים הנ"ל. ועיין להרב מגלה עמוקות (אופנים קצא) שכתב כי שמו של "משה" מוזכר בתורה חמש מאות תשעים ושתים פעמים, וכן מספר "ישראל" בתורה כן הוא. ע"ש. זכות משה נביאה מהימנא עלאה, ודוד מלכא משיחא, **ומרדכי ראש הסנהדרין**, יגיננו על כל ישראל, נחזה בקרוב לביאת הגואל, בבנין אריאל, משיח לישראל, ונזכה לראות את שלושת הרועים בתחיית המתים בקרוב ממש לעיני כל ישראל אמן. כתבתי קונטרס זה בסיעתא דשמיא ביום ז' באדר ב תש"ס. עם תוספת נופך, לעילוי נשמת רעיתי שנקטפה בדמי ימיה מרת אורלי ע"ה ובתי התינוקת אורטל נ"ע. תנצבה.

78. קובץ נטעי נעמנים [מכון משנת רבי אהרן] / 861

861 למרוד בו, והיה צריך להחניף להם ולא להכעיסן מתוך הכבדת המס, אבל משנודע לו שאסתר אשתו מעם יהודים וגם **מרדכי** שהיה **ראש סנהדרין** היה משנה לו, אז בטוח היה שלא יצאו ישראל מתחת ידו, וכל זמן שישראל תחת ידו ממילא מחויב שיהיו כל הממלכות כבושים תחת ידיו מטעם הנ"ל, לכך וישם המלך מס על איי הים, ולא נתירא על מרידתן כי בטוח היה על כוחן של יעזראל

וכאמור. כלל העולה שכל המצאה זו היתה מפני היראה שמא ימרדו בו המלכים ולא

79. קול ברמ"א נשמע [חיים ישעיה שוימר] / 6

בהתמדה גדולה והוצרך יוסף להזהירם דמ"מ אל תרגזו בדרך, וכפירש"י אל תתעסקו בדבר הלכה. והנה גם במרדכי הצדיק ה' כן, שהוא ה' עמוד התורה בדורו וכדאיתא בגמרא [מגילה טז] מרדכי מן התורה מניין, דכתיב מר דרור ומתרגמין מרי דכי, ופי' רש"י כמו שמר הוא ראש לבשמים כן **מרדכי ראש סנהדרין**, ולבסוף נסתבב הדבר שנעשה משנה למלך אחשורוש, ומזה הוכיחו לדעת כי האדם יכול להחליף עמל הפרנסה בעמל התורה. והנה כבר רבאנו לעיל דברי המדרש תנחומא דהכפי' במתן תורה ה' על תורה שבע"פ, ולפי"ז מה דדרר קבלוהו בימי אחשורוש קאי ג"כ על תורה שבע"פ, והנה עיקר יגיעת התורה שייך רק על תורה שבע"פ. ובזה נבין דרשות חז"ל ליהודים היתה אורה זו תורה, דהנה מצינו שתיבת 'חושך' הוא כינוי על מי שאין לו פרנסה וכמו שאמרו חז"ל [ביצה לב:] כל

80. קול התורה [רבי יוסף אהרן אופנהיימר] / 16801

היתה א"י חרבה ושוממה, כדאי' במס' שבת קמה: דבין בית ראשון לבית שני אפי' עוף השמים נדדו הלכו, וא"ב מסתמא קידשו ב"ד את החודש בחרל, ועי' ירושלמי פ"ק דסנהדרין ה"ב, דירמיה ויחזקאל וברוך בן נריה עברו חדשים בחרל, וא"ב י"ל דגם **מרדכי** שהיה **ראש הסנהדרין** היה מעבר חדשים בחרל, והיו יודעים במקומו בקביעותא דירחא, ולא היה שם ספיקא דיומא כלל, וא"ב שפיר לא נהגו במקומו ב' ימים טובים של גלויות, ומשרה הניח מרדכי להמן לגלחו בט"ז בניסן, ע"ב. וע"ש מה שהאריך לפלפל בדבריו אלו.

81. קול התורה [רבי יוסף אהרן אופנהיימר] / 19885

מגילה דף יג: ואת מאמר מרדכי אסתר עושה באשר היתה באמנה אתו, שהיתה מראית דם נדה לחכמים, עי' מהרש"א בח"א שם שזה היה מפורסם ביותר לפי שהיתה מראה לחכמים, וקשה למה לא הראה **למרדכי** שהיה **מראשי סנהדרין**. ומזה נראה דהבעל עצמו אין לו לראות דם אשתו, ובאמנה אתו צוה עליה להראות לחכמים זולתו. ואמנם בשרת ר"ח ארז שם הביא בשם מהר"ם מרו"ב וכן הסכים גם הוא דודאי מותר לת"ח להורות בביתו בכל האיסורים, דלא חשוד להתיר דבר האסור ולאכול ע"ש. וגם ברא"ש פ"ז דעירובין ובשרע סי' רמ"ב חוכך רק

82. קול רם [רבי משה פיינשטיין] / 194

מרדכי (מגילה דף ז:). יש לפרש דהנה יש שני דרכים להתקרב לה' ולתורתו. האחד, והוא המובחר, הוא ללמוד מרבותיו עובדי ה' באמת לדעת את דרך ה'

ואיך לעבדיהו. והם, התלמידי חכמים, מכונים בשם "מרדכי" שהי' ראש הסנהדרין והדריך תלמידים בתורה. ויש דרך שני שיש פעמים שע"י גזרות רעות ורדיפות הרשעים מתקרבים לבבות אנשים לשוב בתשובה לפני הקב"ה כמו דאיתא על הפסוק "ופרעה הקריב" שהקריב לב ישראל לאביהם שבשמים. ודרך זה מכונה בשם "ארור המן"

83. קרובן של ישראל [רבי אריה ליב פרומקין] / 50

8 ויהי אומן את הדשה לא אמר ויגדל את הדסה אלא אומן שאינו אלא תואר ומלאכה לנשים. כעני! [רות ד'] "תקח נעמי ויו' ותהי לו לאומנת" ונאמר [שמואל ב' ד'] "ותשאהו אמנתנס". וזאת היא [הוואל ממרין]. להספיק צרכי הקטנים להשתדל עמס בדברים להמשיכם לצטעות ומדות נכוחות גב במרס ידע ויכיר מוסר אב. יעז"כ אל תשיש תורת אמך'; ובענין זה הקל והקטן היה עסוק מרדכי ראש הסנהדרין נשיא ישראל. שם לאל כל עסקיו ופנה עצמו בצרכי יללה יתומה ויהי לה לאמנת ז"ש בגמי "כי מוכתר בנמוסין היה" אדם נפלא כעלי ובמדרש אמרובבדאו לו דדי; כשני דדי אשה", וחלילה שנשתנו בעדי ס. רי בראשית ללא צירף ומי הגיד זאת להם י אך העשיפי רמזי לעריהם במה שזכרנו ט אין הדדים בלה"ק אך לחלב וליניקה רק לכ"ל המצצז טעם י וכענין [משלי ונ'. ימחוך שהי מחנך אותה בתורת אס כאשה אומלת ומשדלתה בדברים היתה כרוכה

84. רבי עזריאל הילדיסהיימר [רבי עזריאל הילדיסהיימר] / 1087

בפירש"י: גבאי היינו ממונה למלך לגבות מם מישראל. ר"ה ב"ח איצטריך ליה שעתא וכו' רבה אזל רב יוסף לא אזל אמר תנינא פירש אין מקבלין אותנו יעו"ש. וא"כ י"ל ה"נ גבי מרדכי דהיה ראש סנהדרין כיון שנעשה משנה למלך היה בידו כל גביית המסים וכן מבואר בשלהי תרגום שני שמרדכי היה גזברא, וא"כ היה דינו כגבאי מלך שגובה מסים, וביותר

85. שדה צופים [תענית-מגילה] (מהדו"ח) [רבי שמואל דוד פרידמן] / 629

ברוך הוא מעניש אוהם שלא ימלאו בניהם מקום אבוהם. שהיתה מראה דם נדה לחכמים. במנוה הלוי (דף פ"ג) ביאר דר"ל כמה הפליגו החכמים ז"ל בחסידות הצדיקה הזאה כי הגם שמרדכי הצדיק ראש לסנהדרין, להיות עניני מראוה הדמים הלויים בשיקול הדעה היה מהפלגה חסידותה שלא להראוה אליו מאחר שהוא לעצמו, דומה למאמרם כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו וקרוביו והיה מראה דמים

86. שיח ישראל [רבי ישראל אליעזר קנריק] / 265

למצוא איזה היתר להשתחוות להמן קכב שהרי באמת משמע פשוט שכל שאר האנשים מהאומה הישראלית השתחוו להמן, ובודאי שלא היו עוברים בשאט נפש את דבר ה" שלא לעבוד עבודה זרה, ובודאי היו מוסרים נפשם אם לא היה

שום היתר מצד הדין. אלא **מרדכי** שהיה **מראש הסנהדרין** כיון שהכיר איזה שמץ של עבודה זרה בזה, התבונן והכיר שאם ישתחוה ויכרע לו יהיה זה מצד נגיעת יראתו לפני עוצם גבורתו של המן שהיה ההתגשמות של עמלק. ולכן עמל להגביר בתוכו אמונת ה" בתכלית עד שזכה להתגבר על היראה והפחד הפנימי מעמלק והכיר ש אין עצה ואין תבונה נגד ה" ודבק ברצונו יתברך בלי שום נטיה מן הדרך כלל, למרות כל הגורמים החיצוניים והפחד

87. שם משמאל [רבי שמואל בורנשטיין מסוכצ'וב] / 1229

1229 **מרדכי** הי' **ראש סנהדרין**, ובמדרש מה משה לימד תורד, לישראל אף **מרדכי** כן, הרי זכות תורה, וגם בא מבנימין צדיק דלתתאהרי זכות שמירת הברית, ונראה מרומז בשמו **מרדכי** מר דכי מר הוא ראש לכל הבשמים והוא תורה שבכל דיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא פל העולם כולו בשמים,

88. שער בת רבים [רבי חיים אריה ליב פנסטר] / 906

אבלים ביום שמחתו ומצטערים בגדולתו לז"א לפי שנהנו מסעודתו ושמחו וזה יותר קשה מהאכילה עצמה שהיא בנוף אבל השמחה הוא בנפש ובפרט לפי המבואר בתרנום כי **מרדכי** שהיה **ראש סנהדרין** התרה אותם שצא ילכו על הסעודה ובוודאי גם הסנהדרין הסכימו לדבריו והם מיאנו לשמוע בקולם לכן נענשו ו'גתסיבו כלי' לולא חזרו בתשובה (יע'ד ת"א

89. שער יצחק [רבי יצחק פלקסר] / 554

ע"י משה כן נתנה התורה ע"י **מרדכי**, וכמו שאברהם גייר גרים כן **מרדכי** גייר גרים שנאמר ורבים מעמי הארץ מתייהדים, אכן גרות אמיתית היתה אז הגירות ע"י הסנהדרין **שמרדכי** הי' **ראש הסנהדרין**, לא גירות של רביים רפורמים, וכדומה ונקרא **מרדכי** איש יהודי, ואם כהיום מתלבטים, מי הוא יהודי, ומה הוא יהודי, כמדומני, שאם מחפשים פירוש של מיהו יהודי הרי זוהי הפעם היחידה שנזכרה המלה "יהודי", ומהו פירושו אומרים לנו חז"ל, במדרש'

90. שער מצוינים בהלכה [רבי שלמה זלמן ברין] / 6375

דהוי בכלל אין אדם רואה חוב לעצמו, ולבו נוטה להקל. ועי' בגמ' מגילה (יג:) דאסתר היתה מראה דם נדה לחכמים, ופי' במנות הלוי שאף **שמרדכי** היה **ראש הסנהדרין**, מ"מ החמירה על עצמה, כיון דמראות דמים תלויים בשיקול הדעת וכו' עי"ש. ולפ"ד הר"ש הנ"ל אפ"ל שרק כשאיחזק איסורא החמירה, ועוד י"ל שלגודל חסידתה החמירה אפי' היכי דלא

91. שיעשה נסים / 143

אמור מעתה דזכ"ה והוא דלפי מ"ש ר ז"ל והביאו רש"י בחומש ע"פ ויצום אל בני' ואל פרעה מלך מצרים שיחלוק כבוד לפרעה אפילו שהוא גוי ולא ידע את ה

והיה יותר רע מאחשורוש איך **מרדכי** הצדיק **ראש הסנהדרין** נשתמש בכל הני דמפורשין דאסור להשתמש בדברים של מלך ולא חש לכבודו דמדינא אסור ולזה באו הכתובים לספר ת הלות ה והוא דפי כסיל מחיתה לו יעץ יביאו לבוש מלכות ולא תאמר דהיה מוכן למלכות ולא הלבישו כדחיה שנתן הרב מעיל שמואל על הכסא דלא היה

92. תורת משה - חתם סופר [תליתאי] [רבי משה סופר] / 214

שניהם יסד, כאשר בארנו כמה פעמים, וזה ר- ל כוונה המדרש מרדכי בדורו כמשה בדורו [במ"ראסרה ו 1 "ל איש יהודי ה' מלמד שהיה שקול מרדכי בדורו כמשה בדורו וגו' עכ"ל] כי **מרדכי** ה" **מראשי סנהדרין** הים שה' משנה למלך ומנהיג כלס מדינות כמשנה למלך וזה כי מרדכי היהודי משנה למלך אח שורוש, ובכל זאת ס' גדול ליהודים גדול שבהם בתורה ובצדקות; וגלי ספק זכות הרבים ה' מסייע לו בזה, וזה שמסיים יען

93. תורת משה [שיר מעון] [רבי משה סופר - רבי שמעון סופר] / 442

ויקחו לי הרומה, וכן אמר המן ישנו עם אחד [אסור ג' ח'] ודרשו חז"ל [מגילה י"ג ע"ב] ישנו שנתייאשו מן המצוות אם תאמר יש בה חכמי עם א' הם הכל לכוונה הנ"ל, והנה דאמר עה א' הם, אולי כוונתו על שראה **מרדכי ראש הסנהדרין** אכל מסעודתו של אותו רשע, אמנם לפי הנ"ל שפיר אכל מדכתיב מר דרור ומתרגמין מרי דכיא כנ"ל וא"כ אינם רשעים ועדיין הם עבדים של הקב"ה ואינו יכול ליקח שלו בשלו, והא"ש וקחו לי תרומה פירושו משלי כי

94. תורת משה [שיר מעון] [רבי משה סופר - רבי שמעון סופר] / 634

בין הבריות ולהיות ראש להם, וזה ה' מדריגתו של משה רבינו שהי' יכול לשתף שניהם יחד, כאשר בארנו כמה פעמים, וזה י"ל כוונה המדרש [אסת"ר ו' ב'] מרדכי בדורו כמשה בדורה כי **מרדכי** הר **מראשי סנהדרין** הגם שהי' משנה למלך ומנהיג כל המדינות כמשנה למלך, וזה כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש, ובכל זאת ה' גדול ליהודים גדול שבהם בתורה ובצדקות, ובלי ספק זכות הרבים ה' מסייע לו בזה, וזה שמסיים יען שדורש טוב

95. תשובות השדה [רבי שמואל דוד פרידמן] / 174

שלא ימלאו בניהם מקום אבותם. שהיתה מראה דם גדה לחכמים. במנות הלוי רף ס"ג) ביאר דר"ל כמה הפליגו החכמים ז"ל בחסידות הצדיקת הזאת כי הגם **שמרדכי** הצדיק **ראש לסנהדרין**, להיות עניני מראות הדמים תלויים בשיקול הדעת היתה מהפלגת חסידותה שלא להראות אליו מאחר שהוא לעצמו, דומה למאמרם כל הנגעים אדם רואה אוץ מנגעי עצמו וקרוביו

96. תשובות והנהגות [רבי משה שטרנבוך] / 298

מרדכי ואסתר, שאחשורוש תיקן סעודה כרצון איש ואיש, ודרשו חז"ל מרדכי
והמן, הרי שסידרו סעודה למהדרין מן המהדרין בהשגחה שאין דוגמתו עד
שהיה כרצון [מרדכי ראש הסנהדרין](#), ומ"מ הכשרים לא רצו ליהנות מהסעודה,
וכן מה חטאו היהודים שנהנו שנגזר עליהם כלייה, רק מפרש שאחשורוש הוא
שהעמיד מרדכי למשגיח, וחששו שמחר יעמיד אחר, ולכן מיאנו ליהנות
מהסעודה, ונפשט בזה